

Nemzeti Kulturális Alap

**ÉPÍTŐMŰVÉSZET ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELEM KOLLÉGIUMA
KÖZÉPTÁVÚ STRATÉGIÁJA
(2012-2015)**

Összeállította: Pottyondy Péter
Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma vezetője

Terjedelem: 5 oldal

Jóváhagyta: az Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma tagsága

A kollégiumi középtávú stratégia alapját Az NKA középtávú stratégiája (2012-2015) képezi

Tartalomjegyzék

I.	Előzmények	2. oldal
II.	Alapelvek	2. oldal
III.	Helyzetelemzés	2. oldal
IV.	Stratégiai irányelvek, konkrét lépések	3. oldal
	<i><u>Interdiszciplinaritás, intermedialitás</u></i>	
	<i><u>Átfogó támogatási programok</u></i>	
	<i><u>Nemzetközi kapcsolatteremtés</u></i>	
	<i><u>Ellenőrzési rendszer</u></i>	
	<i><u>Sajtó és média kapcsolatok</u></i>	
V.	A kollégiumi stratégia megvalósításának eszközei	5. oldal

I. Előzmények

2010 novemberében mind az NKA Építőművészeti Szakmai Kollégiuma, mind a Műemlékvédelmi és Régészeti Szakmai Kollégium – törvényi kötelezettségét teljesítve - összeállította 2013-ig szóló, rövidtávú kollégiumi stratégiáját, melyekben megfogalmazták a közeljövőre vonatkozó támogatási elképzeléseiket, céljaikat. A leírt tervek megvalósítása 2011 végéig több, kevesebb sikerrel folyt.

2011 ősze változást hozott az NKA életében. A Bizottság elnöki tisztségét Dr. Réthelyi Miklós miniszter úr megbízása alapján 2011. október 16-tól L. Simon László tölti be, aki a Nemzeti Kulturális Alap támogatási rendszerének új szempontok szerinti átalakítását tűzte ki céljává.

A támogatási rendszer átszervezésére és a kollégiumok új struktúrájának kialakítására vonatkozó elnöki javaslatot az NKA Bizottság 2011. október 20-i ülésén egyhangúan támogatta, és 52/2011. számú határozata alapján kezdeményezte Miniszter úrnál a Nemzeti Kulturális Alapról szóló rendelet módosítását. A végrehajtási rendelet elfogadását követően az új kollégiumi rendszerben 2012. január 1-jétől 9 állandó kollégium működik, melyek közül az egyik a korábbi Építőművészeti Szakmai Kollégium és a Műemléki és Régészeti Szakmai Kollégium összevonásával létrejött **Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma**.

A Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény végrehajtására kiadott 9/2006. (V. 9.) NKÖM rendelet 13. § a) pontjában foglaltak betartatása érdekében a Bizottság 2012. május 9-i ülésén 23/2012. (V.09.) számú határozatában egyhangúan úgy határozott, hogy minden kollégium - a Bizottság által meghatározott kulturális támogatási stratégiára alapozva – középtávú stratégiában dolgozza ki saját szakterületének támogatási célkitűzéseit, és fogalmazza meg az elérni kívánt célokat.

II. Alapelvek

Az Építőművészeti Szakmai Kollégium a kezdettől fogva feladatának tekintette:

- az építészet és az építés minőségének, az alkotók elismertségének elősegítését;
- a magyar építészet értékeinek hazai és nemzetközi megismertetését;
- A köztudat formálását, a minőségi vizuális kultúránk megismertetésével;
- épített, és táji örökségünk védelmét, annak értékőrző elemzésének segítségével;
- a hosszú távú, fenntartható és kreatív környezetalkotás elveinek népszerűsítését.

A Műemléki és Régészeti Szakmai Kollégium a következő alapvetéseket fogalmazta meg magának 2010-ben

- megfelelő figyelmet kíván fordítani a műemlékvédelemért és a régészetért tenni akaró alkotók, szakemberek, tulajdonosok és kezelők segítségére.
- a támogatás annak sokszorosát kitevő kapcsolódó tőkére lehet jelentős hatással, ezért fontosnak tartja, hogy a kollégium célmeghatározása és bírálati rendszere erős szakmai alapokon álljon, és legyen összhangban a szakterülettel szembeni társadalmi elvárással és kötelezettségvállalással.
- célja, hogy a fenti két elv szerint támogatott programok szakmai minősége egy magasabb társadalmi rendszerbe illeszthető, illetve ellenőrizhető legyen.

A két kollégium egyesülése után született új kollégium nem látta szükségesnek a fentebb megfogalmazott általános célok megváltoztatását, ugyanakkor úgy döntött, hogy a célok elérésének módját – a folytonosság fenntartása érdekében – újra és újra aktualizálni kívánja a minket körülvevő nehezebb gazdasági, és átalakuló társadalmi, kulturális környezethez, figyelve arra, hogy a meghatározó keretfeltételek esetenként váratlanul gyorsan és kegyetlenül racionálisan változhatnak.

A városépítészeti, a kortárs építészeti, a belsőépítészeti, a tájépítészeti, a műemlékvédelem, a régészet területén **az alkotás, a terjesztés, és a megőrzés** támogatása változatlanul aktuális sorvezető kell, hogy maradjon a kollégium munkájában

III. Helyzetelemzés

A kollégiumunk által képviselt, támogatott szakmai szegmensre jellemző, hogy a napi, a gazdasági versenyben való helytállás mellett is, ma még önálló diszciplínát jelent:

- a komplexen értelmezett építészeti **alkotó tervezés**
- a vonatkozó tevékenység szakszerű és magas szintű végzését biztosító **képzés-oktatás**,
- a nemzetközi munkamegosztás rendszerébe történő beépülést biztosító **kutatás-fejlesztés**,
- a társadalmi elismertséget, a társterületekhez kapcsolódást biztosító **szakmai marketing**.

Alkotó, tervező munka

A társadalmi aktivitás zsugorodása miatt a legnagyobb leépülést napjainkban az **alkotó tervezőmunka**, az azt végzők **szakmai egzisztenciája** szenved el. A nagy állami, közösségi tervezőirodák, szervezetek a 15-20 évvel ezelőtti felszámolódása, átalakulása után – ha nagyságrendben nem is azonos léptékben, – hasonló jelenséggel találkozunk ma a magánirodák, tervezőközösségek esetében. Az “egyszemélyes” tervezővállalkozásokat – néha még a képességekhez és szakmai múlthoz méltatlan feladatok elvállalása ellenére is, – szinte feltartóztathatatlanul tizedeli a munkanélküliség és a körbetartozás. Nem hagyható szó nélkül e jelenségek elemzésekor azt a morális erózió sem, amit a megbízások utáni – néha megkérdőjelezhető – “kapaszkodás” eredményez.

Szakterületünk alapvető problémája - nyilvánvalóan a tervezési tevékenység válságával is összefüggésben - a megépülő új művek, épületek, **az alkotás** hiánya. Ez alapvetően a recesszió miatt elmaradó beruházási szándékok következménye. Hasonló a helyzet az örökségvédelem - építéssel, épület-építmény védelemmel, régészeti örökséggel kapcsolatos - területén is.

Árnyaltnyíval jobb a helyzet a szakmai **szellemi alkotásokat** illetően, hiszen sok gyakorlati tapasztalattal bíró szakember fordul az könnyebben finanszírozható alkotói terület felé. Meg kell jegyezni, hogy az igazán teljes körű funkcióval - és működéshez elengedhetetlen forrásokkal – rendelkező építészeti múzeum hiánya nagyban veszélyezteti az értékes szellemi alkotások fennmaradását

Képzés-oktatás

A képzés-oktatás eredendően állami feladatként él a szakmai köztudatban. Tudjuk ugyanakkor, hogy ezen a területen is az eddigi kánonokból kilépő átrendeződés zajlik. Egy leépülő, társadalmi presztízsből folyamatosan veszítő szakterület oktatási szegmensei is elszenvedik ennek következményeit. Egyre inkább csak a nagy, átfogó, látványos szakmai problémák kapják meg a nekik kijáró elismerést, helyet az oktatási palettán. Az egyre szűkebb kört érintő (érdeklő) de ugyanakkor klasszikus szakmai értékeket képviselő ismeretelemek lassan eltűnnek a képzésből.

A szakmagyakorlók legjavának szellemi alkotások felé fordulásához hasonló folyamat tetten érhető az oktatás területén is. Nagyon sok kitűnő szakember találja meg szakmai egzisztenciáját az oktatásban, ami kettős előnnyel jár(hat). Egyrészt a – korábban - praktizáló szakemberek katedrára kerülésével életszerűbbé, gyakorlatiasabbá válhat az oktatás, másrészt biztosíthatja a még létező, alkotó szellemi műhelyek túlélését a mai alkotás-szegény környezetben.

Kutatás-fejlesztés

A kutatás-fejlesztés helyzete hasonló az oktatáséhoz. Jelentős különbség azonban, hogy – míg oktatási létesítmények még vannak, addig az ÉMI-t kivéve – ma már nem léteznek állami (közösségi) fenntartású kutató és fejlesztő intézmények. A privatizált szféra ma már csak adaptációra, jobb esetben eredmény-honosításra szorítkozik. Az örökségvédelem területén a fentiek mellett a hiányzó források jelentik a kutatás-fejlesztés gátját.

Szakmai marketing

A szakmai recesszió exponenciálisan hat a szakmai marketingre. Ha nincsenek alkotások, nincsenek eredmények, akkor nem tud miről beszélni a társadalom, a társ szakterületek felé fordulni hivatott marketing. A média, a marketing területek munkanélkülisége a lét-nemlét határára sodorja azokat a ma még létező – főként magán és civil - szervezeteket, melyek feladatuknak küldetésüknek tekintik az építészeti, és az örökségvédelem ügyének képviseletét. A régészeti örökségvédelem területén is érezhető a nyilvánosság egyre fogyó lehetősége.

IV. Stratégiai irányelvek, konkrét lépések

Az építésügyet kimagaslóan sújtó válság közepette a **fenntartás-működtetést** illetve a jövő számára való **megőrzést** tartjuk leginkább támogatásra érdemesnek a következő három évben. Segítenünk kell, hogy az építőművészet alkotói felkészülhessenek a gyorsan átalakuló világ, de elsősorban az európai térségben várhatóan bekövetkező változások kihívásaira. Az örökségvédelem területén az egyre fogyó műemlékállomány és régészeti örökség megőrzése és társadalmi hasznosítása a cél.

Interdiszciplinaritás, intermedialitás

Az elmúlt években eredményes szakmai-támogatási együttműködés alakult ki az Iparművészeti Szakmai Kollégium és az Építőművészeti Szakmai Kollégium között. Évente közösen bonyolítottuk le egy-egy több fordulós alkotói pályázatot, melynek keretében a kuratóriumok által kiválasztott épületekben szintén a kuratóriumok által legalkalmasabbnak ítélt iparművészeti alkotás létrehozásához, elhelyezéséhez szükséges támogatásra lehetett pályázni.

A kollégiumközi pályázási mód jól működik, így az alkotói támogatásnak ezt a módját – az iparművészet megtartása mellett - törekszünk kiterjeszteni a Vizuális Művészetek Kollégiumába integrálódott képzőművészeti és a fotóművészeti ág felé is.

Az új kollégiumi struktúrában a szakmai könyvek, folyóiratok támogatása a Könyvkiadás Kollégiumához illetve a Folyóiratkiadás Kollégiumához került. A két új kollégium és az Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma 2012-ben spontán módon, ugyanakkor eredményesen működött együtt a beérkezett építész és régészeti témájú pályázatok elbírálásában. Különösen fontosnak tartjuk ezt a kapcsolatot a II. és III. pontban részletesen leírt szakmai, gazdasági és egzisztenciális környezetben.

Célunk a következő években, a ma esetleges együttműködés a “hivatalossá” tétele olyan módon, hogy a két társkollégium számára az Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma döntés-előkészítő ajánlást állít össze a szakterületére beérkezett könyv és folyóirat pályázatokra vonatkozóan, amit a két szakkollégium ülésén egy-egy kollégiumi tagunk személyesen is képvisel, segítve ezzel a döntések építész-, régész-szakmai megalapozottságát.

Átfogó támogatási programok

Az NKA középtávú stratégiája megfogalmazza, hogy a mai magyar kulturális élet résztvevői szempontjából kiemelt jelentőségű programjaik megvalósításához szükséges támogatás forrásának stabilizálása és időbeli tervezhetősége.

Határozott célunk, hogy életben tartsuk a szakma – esetenként az állam által is támogatott - bázis-intézményeit: Magyar Építőművészek Szövetsége, ICOMOS, Magyar Régész Szövetség, Magyar Kertépítők és Tájépítészek Szövetsége, Kós Károly Alapítvány, Kortárs Építészeti Központ, FUGA Budapesti Építészeti Központ.

A kollégiumközi kapcsolattartás keretében szándékunkban áll figyelemmel kísérni az építészeti, örökségvédelem területén dolgozó, meghatározó könyv- és folyóirat-kiadók sorsát is.

Az NKA Bizottságának útmutatása alapján, stratégiai feladatunknak tekintjük olyan, több évre áthúzódó pályázati kiírások megfogalmazását, melyekben - a kiszámíthatóság érdekében, a szerződéses feltételek teljesülése esetén - legalább 3 évre garantáljuk a programok megvalósításához szükséges forrásokat.

Szándékunkban áll az NKA kapcsolatrendszerén keresztül felkeresni a kultúra és az építésügy államigazgatási szervezeteit, hogy határozzanak meg olyan – az NKA törvény szerint befogadható - támogatási célokat, melyek közösségi szakmai szempontból fontosak, előrevivőek és átmeneti munkaellátottságot adhatnak az építészeti a műemlékvédelem és a régészet szakmagyakorlóinak. Ilyen területnek látjuk például:

- az állami tulajdonú ingatlanok felmérését, az épületkataszter előállítását,
- a rossz állapotban lévő műemlék épületek állapotvizsgálatát, felmérését,
- a régészeti lelőhelyek felderítésére irányuló programokat,
- a kollégiumunk által 2012-ben életre hívott civil kezdeményezésű közcélú értékmentést támogató pályázatunk tágításának lehetőségét is.

A Helyzetelemzés fejezetben leírtak okán fontos értékmentő feladatának tekinti a kollégium olyan pályázati kiírás megfogalmazását, ami a szakmai alapintézmények támogatása mellett a szakterületünk kiemelkedő személyiségeinek, alkotóinak egzisztenciális “túlélését” biztosíthatja.

A volt Műemlékvédelmi és Régészeti Szakmai Kollégium korábbi stratégiája már foglalkozott azzal a problémával, hogy a műemlékvédelem és régészet területén rendkívül fontos támogatási formák – az értékmentést és a közvetlen veszélyelhárítást célzó pályázatok – támogatási keretlehetőségei messze alatta maradnak egy-egy projekt valós beruházási költségeinek, ezért a kollégium esetenként több éven át segített egy-egy kiemelt rekonstrukciós programot. Ezt a jövőben hosszútávú szakmai-kutatási programok előzetes elfogadásával és azok megvalósulását a megítélt kereten belüli, évenkénti támogatással biztosítani kellene.

A volt Építőművészeti Szakmai Kollégium kiemelt céljai között szerepelt az európai szintű, kortárs építészeti gondolkodást, az esztétikai értelemben időtálló, egyben fenntartható építészeti támogató pályázatok kiírása, az ezekre fókuszáló pályázók hosszú távú támogatása.

Az NKA Bizottsága 2012 áprilisában elfogadott középtávú stratégiája a következő területeket ajánlja kollégiumunknak a támogatás gyakorlati megvalósításra:

- pusztuló kastélyok, kúriák, uradalmak megóvása, melyet indokolt kiegészíteni a még megmaradt középkori várak, templomok és kolostorok megóvásával.
- a budapesti Andrassy-negyed világörökségi területének fejlesztése,
- a XXI. századi körülményekhez magas színvonalon igazodó, kortárs építészeti támogatása

Az NKA középtávú stratégiájában a kollégiumunkkal kapcsolatban kiemelt területek támogatására az Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma hosszú távra elkötelezettséget vállal. Kiemelt figyelmet kívánunk fordítani az e területekre irányuló civil kezdeményezésekre.

Nemzetközi kapcsolatteremtés

Kollégiumunk egyéves működése alatt tovább folytatta a két korábbi kollégium támogatási stratégiájában is meghatározó elvet, a határon túli magyar területekkel való kapcsolattartást és az onnan érkező pályázatok kiemelt kezelését.

A következő években is feladatunknak tekintjük történeti magyar területek építészeti, műemléki és régészeti kulturális értékeivel foglalkozó projektek támogatását, ezen értékek sorsának figyelemmel kísérését, szükség esetén egyedi, meghívásos pályázat kiírását.

Az elmúlt két évben kiemelten támogatta a volt Építőművészeti Szakmai Kollégium a Kína felé irányuló építészzakmai programokhoz kapcsolódó pályázatokat, erősítette a Hudecz László, Sanghajban élt magyar építész munkásságát feltáró projekteket, ezen belül különösen a Hudecz házban létesülő Magyar Kulturális Központ elképzelést. A kínai szakmai és állami partnerekkel való együttműködésnek köszönhetően a magyar kulturális intézet megvalósulása realitássá vált.

Stratégiai célja a kollégiumunknak a sanghaji magyar ház színvonalas szakmai, művészeti programokkal való megtöltésének támogatása, és a korábbi kollégiumközi egyeztetésekre alapozva, az ügy NKA-n belüli koordinálása.

Ellenőrzési rendszer

Kollégiumunk tagjai rendszeresen részt vesznek az NKA Belső Ellenőrzési Osztálya által szervezett helyszíni ellenőrzési folyamatokban, biztosítva ezzel egyrészt az ellenőrzések szakmaiságát, másrészt a pályázói oldal szempontjainak jobb megismerését.

A volt Műemlékvédelmi és Régészeti Szakmai Kollégium munkájának meghatározó része volt a műemlék épületek rekonstrukciójával kapcsolatos projektek mindegyikének szakértői vizsgálata mind a pályázás, mind az ellenőrzés időszakában. A rendszer eredményesen működött ezért az új kollégium változatlanul felhasználja a döntéseit és a befejezett projekt szakmai értékelésénél a szakvéleményeket.

Kollégiumunk tagjai a pályázati körülmények jobb megismerése, így a kollégiumi döntések megalapozottsága érdekében továbbra is személyesen részt kívánnak venni a Belső Ellenőrzési Osztály munkájában.

Sajtó és média kapcsolatok

A volt Építőművészeti Szakmai Kollégium kollégiumi stratégiai terve már említést tett arról, hogy a korábban létező építészeti tárgyú eseti és periodikus média megjelenések megszűntek. Sajnos ezeket az elmúlt években sem sikerült jelentős mértékben újra élesíteni.

Az összevont kollégiumunk stratégiai céljaink között továbbra is szerepel olyan filmprodukciók támogatása, ami a nagyközönség körében ismert, népszerű építészeti tárgyú témákat digitális technikával is sugározható formában dolgoz fel.

A tematikus média-megjelenés mellett – a korábbi évekhez hasonlóan változatlanul – támogatni kívánjuk a közszolgálati rádió és TV csatornákon rendszeresen jelentkező, építészeti, építésztkritikai, valamint az örökségvédelemmel régészettel kapcsolatos magazinok készítését.

Nemzetközi összehasonlításban, kevés magyar építész folyóirat, illetve építész portál jelenik meg angolul, vagy más idegen nyelven. Ez hosszú távon a magyar építészet izoláltságához, provinciálissá válásához vezet, csakúgy mint az örökségvédelem és régészet területén.

Kiemelt fontosságúnak tartjuk az építész folyóiratok, a fontosabb építész portálok, valamint az örökségvédelmi, műemléki és régészeti folyóiratok, on-line megjelenések kétnyelvűvé történő fejlesztésének támogatását (magyar-angol)

V. A kollégiumi stratégia megvalósításának eszközei

A korábbi két építész-szakmai kollégium egyesítésével létrejött új kollégium (összevont) támogatási pénzkerete az NKA-n belüli lehetőségekhez viszonyítva arányosnak tekinthető. Szerencsés, hogy az elmúlt év során többször kapott a kollégium központi vagy miniszteri kiegészítést. Mindazonáltal figyelembe véve a szakmánkat sújtó recessziót, a majd' 13 ezres

magyarországi műemlék- és több mint 60 ezres régészeti lelőhely-állományt (mely több mint félmillió ingatlant érint!), ezek valós és eszmei értékét, bármilyen szerény forrásbővülést a kollégium szívesen fogad.

A kollégium feladatai szempontjából jónak és arányosnak mondható a személyi összetétel, ami megfelelően reprezentálja a három szakmai területet (építészet, műemlékvédelem, régészet).. A többségében műemlékes gyakorlattal is rendelkező építészekből álló kollégium munkáját tagként közreműködő régész teszi teljessé, szakmailag támadhatatlanná. A kollégium nem látja szükségesnek a tagság jelenlegi összetételének és létszámának megváltoztatását.

Budapest, 2012. augusztus

Pottyondy Péter

építész

NKA Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma vezetője